Фуркало В.С., Фуркало В.І.

ПРОБЛЕМА СТРАХУ В БІБЛІЇ

Страх – один з основних видів відношення людини до світу і є емоцією, що значною мірою впливає на поведінку людини. Це внутрішній стан індивіда, зумовлений реальними чи уявними загрозами. Це стан хвилювання, тривоги, неспокою, викликаний чеканням чого-небудь неприємного, небажаного. Втім, страх вкрай необхідний людині, оскільки його біологічне призначення полягає в тому, щоб відгородити її від ризику і допомогти звільнитися від небезпеки.

Дослідження страху відіграють важливу роль у психології, філософії, теології.

Найдавніші спроби осмислити страх і його місце в житті людини знаходимо на сторінках Біблії. Найпершу згадку про народження страху містить книга Буття: « І закликав Господь Бог до Адама, і до нього сказав: « Де ти?» А той відповів: « Почув я Твій голос у раю – і злякався, бо нагий я, – і сховався» (Бут. 3: 9,10). Почуття страху в Адама з'являється після пізнання добра і зла та усвідомлення власної голизни. Причиною страху в Адама могли бути: 1) очікування покарання за порушення заборони не рвати плоди з дерева пізнання; 2) почуття сорому, що переростає у страх від усвідомлення наготи власного тіла.

У книзі Вихід ми бачимо прояви страху у більшому масштабі, що охоплює євреїв біля гори Синай. Євреї не могли безпосередньо бачити і спілкуватися з Господом, бо це загрожувало їхньому життю. Та Бог прийняв деякі міри. «І промовив Господь до Мойсея: «Зійди, остережи народ, щоб не рвався до Господа, щоб побачити, бо багато з нього загине. А також священики, що будуть підходити до Господа, нехай перше освятяться, щоб Господь їх не повбивав» (Вихід19: 21, 22). У свою чергу, Мойсей, коли вже повідомив Божі заповіді, намагається заспокоїти народ: «Не бійтеся, бо Бог прибув для випробування вас, і щоб страх Його був на ваших обличчях, щоб ви не

репозитарій

грішили» (Вихід 20: 20). Таким чином страх стає регулятором поведінки не тільки окремої людини, а й цілого народу.

У подальшому ми бачимо, що страх уже пов'язано з мудрістю. Про це дізнаємося з книги Псалмів і книги Йова. «Початок премудрости – страх перед Господом, - добрий розум у тих, хто виконує це» (Пс. 110:10). Божа мудрість є недосяжною, та і не може вона знайти задуми Всевишнього. Людина повинна виконувати те, що окреслив Господь через свої закони і заповіді. «Бо Господь дає мудрість, з Його уст – знання й розум! Він спасіння ховає для щирих, мов щит той для тих, хто в невинності ходить, щоб справедливість стежок стерегти, і береже Він дорогу Своїх богобійних» (Прип. 2: 6-8).

«І сказав Він людині тоді: «Таж страх Господній – це мудрість, а відступ від злого – це розум!» (Йов 28:28). Йов розмірковує про мудрість і розум: «А мудрість і звідки приходить, і де місце розуму? Бо вона від очей усього живого захована» (Йов 28: 20, 21). «Мудрість та сила – у Нього, Його рада та розум» (Йов 12:13). Ми бачимо, що Йов розмежовує людську і Божу мудрість. «Та де мудрість знаходиться, і де місце розуму? Людина не знає ціни їй, і вона у країні живих не знаходиться» (Йов 28: 12,13).

Людина не повинна перебільшувати свої здібності, накопичуючи знання: «Бо при многості мудрости множиться й клопіт, хто ж пізнання побільшує, той побільшує й біль!» (Екл. 1: 18). «А понад те, сину мій, будь обережний: складати багато книжок – не буде кінця, а багато навчатися – мука для тіла!» (Екл. 12:12). Апостол Павло застерігає віруючих у Христа від захоплення різними філософіями: «Стережіться, щоб ніхто вас не звів філософією та марною оманою за переданням людським, за стихіями світу, а не за Христом, бо в Ньому тілесно живе вся повнота Божества» (Кол. 2: 8, 9). З іншого боку, якою б не була високою мудрість людини, за певних обставин Господь може звести нанівець її зусилля: «Я погублю мудрість премудрих, а розум розділених відкину» (1 Кор. 1: 19).

Той, хто керуються страхом, продовжує своє життя і постає більш врівноваженим. «Страх Господній – криниця життя, щоб віддалятися від пасток

репозитарій

смерти» (Прип. 14: 27). «Мудрий боїться й від злого вступає, нерозумний же гнівається та сміливий» (Прип. 14: 16).

Людина повинна проявити страх не лише перед Богом, а й тими людьми, котрі наділені владою. « Отож, коріться кожному людському творінню ради Господа, - чи то цареві, як найвищому, чи то володарям, як від нього посланим для карання злочинців та для похвали доброчинців» (1 Петр. 2: 13,14). «Раби, - коріться панам із повним страхом, не тільки добрим та тихим, але й прикрим. Бо то вгодне, коли хто, через сумління перед Богом, терпить неволю, не по правді страждаючи» (1 Петр. 2: 18, 19).

Про те, яке повинно бути ставлення до влади у віруючого, вичитуємо у посланні апостола Павло до римлян. «Нехай кожна людина кориться вищій владі, бо немає влади, як не від Бога, і влади існуючі встановлені від Бога. Тому той, хто противиться владі, противиться Божій постанові; а ті, хто противиться, самі візьмуть осуд на себе. Бо володарі – пострах не на добрі діла, а на злі. Хочеш не боятися влади? Роби добро, і матимеш похвалу від неї, бо володар – Божий слуга, тобі на добро. А як чиниш ти зле, то бійся, бо недарма він носить меча, бо він Божий слуга, месник у гніві злочинцеві! Тому треба коритися не тільки ради страху кари, але й ради сумління. Через це ви й податки даєте, бо вони служителі Божі, саме тим завжди зайняті. Тож віддайте належне усім: кому податок – податок, кому мито – мито, кому страх – страх, кому честь – честь» (Рим. 13: 1-7).

Не можна погодитися з окремими твердженнями. Апостол апріорно допускає, що влада є носієм добра і критерієм добра. Однак, не допускає думки, що влада може бути носієм зла і здатна порушувати права віруючих.

Ті, хто вірить у Господа, можуть віднайти і опору в Ньому. «Не бійся, Авраме, - Я тобі щит, нагорода твоя вельми велика» (Бут. 15: 1). «І явився йому Господь тієї ночі й сказав: « Я Бог Авраме, батька твого; не бійся, бо Я з тобою! І поблагословлю Я тебе, і розмножу нащадків твоїх ради Авраама, Мого раба» (Бут. 26: 24). Не лише Бог закликає не боятися, але і сама людина

репозитарій

виголошує самовпевненість: «Коли я піду хоча б навіть долиною смертної темряви, то я не буду боятися злого, бо Ти при мені…» (Пс. 22: 4).

Процес пізнання Бога пов'язаний не лише зі страхом, але і з любов'ю.

Отже, Біблія розрізняє два типи страху. Перший є корисним і має вітатися з релігійної точки зору. Другий – шкідливий, ось чому з ним необхідно боротися. Перший можна назвати страхом Господнім. Власне, це благоговійний трепет перед Богом, перед Його силою і славою, пошана до Його гніву. Такий страх приходить через пізнання Бога за Його властивостями, атрибутами. Страх Господній дає початок мудрості і приводить до правдивого розуміння, спокою, задоволенню.

Другий тип страху можна охарактеризувати як «дух боязкості». «Бо не дав нам Бог духа страху, але сили, і любові, і здорового розуму» (2 Тим. 1:7). Християнські богослови стверджують, що дух страху і сором'язливості не йде від Бога. І якщо людина потерпає від страху, вона має повністю покластися на Бога і свою любов до нього. «Страху немає в любові, але досконала любов проганяє страх геть, бо страх має муку. Хто ж боїться, той не досконалий в любові» (1 Ів. 4:18). Від книги Буття і до книги Одкровення Бог нагадує нам: «Не бійся!». Натомість, він пропонує Свою підтримку: «Не бійся, з тобою бо Я, і не озирайсь, бо Я Бог твій! Зміцню Я тебе, і тобі поможу, і правицею правди своєї тебе Я підтримаю» (Іс. 41:10). Дуже часто ми боїмося зазирати в майбутнє, а Бог наставляє: «Не лякайтесь, - бо вартісніші ви за багатьох горобців» (Мт. 10:31). Бог навчає не боятися бути одному, бути не почутим, не потерпати від того, що наші фізичні потреби не будуть задоволені.

У Псалтирі читаємо: «На Бога надію кладу й не боюсь, - що людина учинить мені?» (Пс. 55: 12). Це є свідоцтвом сили віри в Бога. Тільки цілковита довіра Богові є ключем до подолання страху. Ця віра походить зі знання Бога і того, що Він добрий. Йов, переживаючи одні з найтяжчих випробувань, зазначених у Біблії, промовив: «Ось Він мене вб'є, але я буду надіятися» (Йов 13: 15). Тільки беззастережна віра в Господа дозволить не боятися того, що відбудеться на життєвому шляху. «А всі, хто надію на Тебе складають, хай

репозитарій

тішаться, - будуть вічно співати вони, і Ти їх охорониш, і будуть радіти Тобою, хто любить ім’я Твоє» (Пс. 5: 12).

Література

1. Біблія або книги Святого Письма Старого і Нового Заповіту із мови давньоєврейської й грецької на українську наново перекладена (988 – 1988). Ювілейне видання з нагоди тисячоліття християнства.

репозитарій